



COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ДРУГА СЕКЦІЯ

СПРАВА «СОКУР ПРОТИ УКРАЇНИ»

(Заява № 29439/02)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

26 липня 2005 року

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44 Конвенції.
Воно може підлягати редакційним виправленням.

Сокур проти України

У справі «Сокур проти України»

Європейський суд з прав людини (Друга Секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. Ж. П. КОСТА, *Голова*,

п. А. Б. БАКА,

п. КАБРАЛ БАРРЕТО,

п. К. ЮНГВІРТ,

п. В. БУТКЕВИЧ,

п. М. УГРЕХЕЛІДЗЕ,

пані А. МУЛАРОНІ,

пані Д. ЙОЧЕНЕ *судді*,

та п. С. НЕЙСМІТС, *заступник Секретаря Секції*,

після обговорення в нарадчій кімнаті 16 грудня 2003 року та 31 березня 2005 року, виносить таке рішення, що було прийняте 31 березня 2005 року:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена проти України за заявою (№ 29439/02), поданою до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав і основних свобод людини (далі - Конвенція) громадянином України, п. Федором Олександровичем Сокуром (далі - заявник) 25 липня 2002 року.

2. Уряд України (далі - Уряд) представляли його Уповноважені - пані В. Лутковська та пані З. Бортновська.

3. Заявник, зокрема, стверджував, що рішення, винесене на його користь, в порушення пункту 1 статті 6 Конвенції не було виконане.

4. Заява була закріплена за Другою Секцією Суду (пункт 1 Правила 52 Регламенту Суду). Відповідно до пункту 1 Правила 26, палата, яка розглядатиме справу (пункт 1 статті 27 Конвенції), була сформована у межах цієї Секції.

5. Ухвалою від 16 грудня 2003 року Суд визнав заяву частково прийнятною.

6. Заявник і Уряд подали свої зауваження щодо суті (пункт 1 Правила 59). Після консультацій зі сторонами палатою було вирішено, що немає необхідності у проведенні слухань щодо суті (пункт 3 Правила 59, *in fine*), на зауваження один одного сторони відповідали письмово.

7. 1 листопада 2004 року Суд змінив склад своїх Секцій (пункт 1 Правила 25). Ця справа була передана до Другої Секції нового складу (пункт 1 Правила 52).

Сокур проти України

ФАКТИ

8. Заявник народився у 1940 році і проживає в селі Гродівка Донецької області України.

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

9. Обставини справи, як вони були представлені сторонами, можуть бути викладені таким чином.

10. У 2001 році заявник звернувся до Новогродівського міського суду Донецької області з позовом до державного підприємства «Шахта 1/3 «Новогродівська» про стягнення заборгованості з заробітної плати за 1998–2000 роки.

11. 3 травня 2001 року Новогродівський міський суд задовольнив позов заявника і присудив йому 7406,21¹ грн заборгованості з заробітної плати і компенсації за її знецінення. Рішення вступило в законну силу 14 травня 2001 року і було направлено на виконання до відділу Державної виконавчої служби Новогродівського міського управління юстиції. Проте рішення не було виконане, начебто з огляду на відмову Державної виконавчої служби вчиняти дії щодо реалізації майна шахти.

12. Під час виконавчого провадження було встановлено, що 19 листопада 1998 року Арбітражний суд Донецької області порушив провадження у справі про банкрутство «Шахта 1/3 «Новогродівська».

13. Заявник звернувся до Новогродівського міського суду Донецької області зі скаргою на відмову відділу Державної виконавчої служби Новогродівського міського управління юстиції виконувати рішення, винесене на його користь. 18 липня 2001 року міський суд відмовив у задоволенні скарги заявника, не встановивши наявності порушень з боку Державної виконавчої служби. Суд зазначив, що Державна виконавча служба представила підприємству-боржнику ухвалу господарського суду Донецької області від 30 серпня 2000 року. Цією ухвалою ДВС було заборонено примусове виконання рішень шляхом реалізації майна шахти з огляду на порушену щодо неї процедуру банкрутства.

14. 1 листопада 2001 року апеляційний суд Донецької області відхилив апеляційну скаргу заявника. 18 лютого 2002 року колегія у складі трьох суддів судової палати з цивільних справ Верховного Суду України відмовила у задоволенні скарги заявника без права на оскарження ухвали.

15. 26 грудня 2001 року Законом України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» була закріплена заборона на примусову реалізацію майна підприємств, у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25 %. 10 червня 2003 року Конституційний Суд України визнав мораторій таким, що відповідає положенням Конституції.

16. 12 травня 2004 року уся сума, належна заявнику, була перерахована на його банківський рахунок, а 13 травня виконавчепровадження було закінчене.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

1. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14 травня 1992 року

17. Відповідно до статті 12 Закону господарський суд має право накладати мораторій на стягнення боргу з підприємства в процесі провадження справи про банкрутство. Мораторій накладає заборону на виконання Державною виконавчою службою рішень щодо такого підприємства.

¹ Близько 1060 євро

Сокур проти України

2. Закон України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» від 29 листопада 2001 року

18. Закон спрямований на захист інтересів держави під час реалізації майна, яке належить підприємствам, у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25%. Мораторій на виконання рішень щодо заборгованостей був встановлений до вдосконалення механізму примусової реалізації майна таких підприємств. Ніякий строк не був встановлений. Статтею 2 Закону передбачено, що заборона на примусову реалізацію майна включає виконання виконавчих документів Державною виконавчою службою щодо майна, яке належить таким підприємствам. Таким чином, Закон зупиняє виконання Державною виконавчою службою усіх виконавчих документів щодо майна підприємств, у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25%.

3. Цивільний Кодекс

19. Відповідно до статті 124 Цивільного Кодексу у випадку прострочення виконання грошового зобов'язання боржник на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних з простроченої суми.

4. Закон України «Про виконавче провадження» від 21 квітня 1999 року

20. Відповідно до статті 2 вищезазначеного Закону виконання рішень судів покладається на Державну виконавчу службу. Відповідно до статті 85 Закону стягувач може оскаржити дії чи бездіяльність Державної виконавчої служби шляхом подання скарги до начальника відповідного відділу Державної виконавчої служби або до суду за місцем знаходження відповідного відділу Державної виконавчої служби. Стаття 86 Закону надає стягувачу право звертатися до суду з позовом про неналежне виконання чи невиконання судового рішення юридичною особою, на яку законом покладено обов'язок виконання судового рішення, та тримати компенсацію.

5. Закон України «Про Державну виконавчу службу» від 24 березня 1998 року

21. Стаття 11 цього Закону передбачає відповідальність державних виконавців за неналежне виконання їх обов'язків таку, як компенсація за шкоду, завдану виконавцем під час виконання рішення суду. Відповідно до статті 13 цього Закону дії та бездіяльність виконавців можуть бути оскаржені до вищої посадової особи або до суду.

6. Рішення Конституційного Суду України від 10 червня 2003 року у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» (справа про мораторій на примусову реалізацію майна)

22. У своєму рішенні Конституційний Суд України, зокрема, зазначав:

«Конституційний Суд України виходить із того, що Закон не порушує конституційної вищої обов'язковості судових рішень. Рішення судів про примусове відчуження майна підприємств, ухвалені до і після прийняття Закону, ним не скасовуються, вони залишаються в силі, а їх виконання призупиняється до вдосконалення механізму примусової реалізації майна. Тобто Законом встановлюється подовжений на цей період строк їх виконання...

... Конституційний Суд України вирішив:

1. Визнати таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), Закон України

Сокур проти України

«Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» від 29 листопада 2001 року № 2864+III...»

ПРАВО

I. ОБСЯГ СПРАВИ

23. Після винесення Судом ухвали щодо прийнятності заявник направив зауваження щодо суті, у яких він скаржився, що невиконання рішення, винесеного на його користь, порушує його право на життя (стаття 2 Конвенції) та є втручанням у його майнові права (стаття 1 Протоколу № 1 до Конвенції).

24. Уряд наполягав на тому, що до винесення ухвали щодо прийнятності заявник не скаржився на порушення його майнових прав за статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції і, таким чином, не може подати цю скаргу після винесення вказаної ухвали.

25. Суд нагадує, що у своїй остаточній ухвалі щодо прийнятності від 16 грудня 2003 року він визнав прийнятною скаргу заявника за пунктом 1 статті 6 Конвенції про тривалість невиконання рішення, винесеного на його користь. У той же час скарга заявника за статтею 2 Конвенції була визнана Судом непринятною в ухвалі щодо часткової прийнятності від 26 листопада 2002 року, а скарга заявника за статтею 1 Протоколу № 1 вперше була подана після винесення остаточної ухвали щодо прийнятності. Таким чином, тепер обсяг справи у Суді обмежується скаргою, визнаною прийнятною.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

26. Заявник стверджує, що у зв'язку з невиконанням рішення, винесеного на його користь, його право на справедливий судовий розгляд було порушене. Він посилається на пункт 1 статті 6 Конвенції, яким передбачено:

«Кожен при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов'язків ... має право на справедливий і відкритий розгляд ... незалежним і безстороннім судом, встановленим законом».

A. Невиконання рішення

27. Суд зазначає, що рішення, винесене на користь заявника, було виконане у повному обсязі 13 травня 2004 року. За цих обставин немає підстав для розгляду Судом питання про відповідальність держави за заборгованість перед заявником, оскільки він більше не може стверджувати про свій статус жертви щодо невиконання як такого (див. рішення у справі «Войтенко проти України» від 29 червня 2004 року, § 35, заява № 18966/02).

Б. Тривалість виконавчого провадження

1. Зауваження сторін

28. Уряд зауважував, що тривалість виконавчого провадження була спричинена критичним фінансовим становищем підприємства-боржника та паливно-енергетичного сектору економіки України загалом. Далі Уряд зазначав, що Державна виконавча служба жила у всіх необхідних дій і не може бути звинувачена за затримки. Відповідність

Сокур проти України

вимогам закону виконавчого провадження у цій справі була підтверджена національними судами. Уряд стверджував, що для виплати частини регресних коштів та інших компенсаційних виплат працівникам вугільної промисловості держава щорічно передбачала суттєві асигнування зі свого бюджету.

29. Заявник висловлював сумнів щодо бажання державних виконавців виконати рішення, винесене на його користь. Він наполягав, що спочатку виконавче провадження було заборонене процедурою банкрутства підприємства-боржника, а потім Законом «Про вве дення мораторію на примусову реалізацію майна». Заявник зауважував, що кроки, здійснені державою, були недостатніми і що діюче законодавство дозволяло державним виконавцям уникнути відповідальності за невиконання рішення, винесеного на його користь.

2. Позиція Суду

30. Суд повторює, що право доступу до суду включає право на виконання судового рішення без надмірних затримок (див. справу *«Імобільяре Саффі проти Італії»*, заява № 22774/93, ЄСПЛ 1999-V, § 66). Проте затримка з виконанням судового рішення на період, який є конченеобхідним для розв'язання проблем публічного характеру, може, за певних обставин, бути визнана обґрунтованою (див. справу *«Імобільяре Саффі проти Італії»*, заява № 22774/93, ЄСПЛ 1999-V, § 69).

31. Суд зазначає, що аргументи Уряду щодо тривалості виконавчого провадження у цій справі ґрунтувались на фінансових проблемах підприємства-боржника і економічного сектору держави, незважаючи на державні бюджетні асигнування.

32. Суд нагадує, що принципове питання, яке має бути досліджене, полягає у тому, чи є держава відповідальною за затримку у три роки з виконанням згаданого рішення та чи були обмеження, що перешкоджали виконанню, передбачені законом та покликані на дотримання балансу між інтересами держави і правами фізичних осіб.

33. Суд вважає, що з огляду на встановлену участь держави у виплаті боргів вугільних підприємств держава в змозі контролювати і регулювати такі виплати вчасно.

34. Суд зазначає, що українське законодавство передбачає дві ситуації, коли виконавче провадження щодо державного підприємства може бути зупинене на невизначений період, без будь-якої можливості для стягувачів оскаржити зупинення чи отримати відшкодування за затримку. По-перше, це провадження у справі про банкрутство (див. пункт 17 вище). Так, суд може заборонити стягнення усіх боргів з боржника, і останній отримує імунітет від відповідальності за затримки у виконанні своїх зобов'язань за тривалість цих проваджень. По-друге, є заборона на відчуження майна державних підприємств для виплати їх заборгованостей (див. пункт 18 вище).

35. Обидві заборони були застосовані у цій справі, і Суд не може заперечувати щодо їх загальної законності. Проте законодавство не надає стягувачу, такому, як заявник, чи державному виконавцю жодної можливості оскаржити такі обмеження у випадку їх довільного чи незаконного застосування. Також не може бути подано ніякого позову про відшкодування шкоди за затримки у виконанні, спричинені такими обмеженнями.

36. За цих обставин Суд вирішує, що затримкою близько трьох років з виконанням рішення у справі заявника державні органи позбавили положення пункту 1 статті 6 Конвенції усього практичного ефекту. Суд вирішує, що Уряд не надав достатнього обґрунтування цій затримці.

37. Таким чином, тут було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

Сокур проти України

38. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткову компенсацію, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

А. Шкода

39. Суд звертає увагу на те, що згідно з правилом 60 Регламенту Суду будь-яка вимога щодо справедливої сатисфакції повинна містити перелік претензій та має бути подана письмово разом з відповідними підтверджуючими документам чи свідченнями, без наявності яких Суд може відхилити вимогу повністю або частково.

40. Заявник вимагав 7406 грн (еквівалент 1060 євро), присуджених йому рішенням від 3 травня 2001 року, 2347,84 грн (335 євро) відшкодування матеріальної шкоди, 18 300 грн (2570 євро) відшкодування моральної шкоди і 3000 євро справедливої сатисфакції.

41. Уряд стверджував, що заявник не визначив природи завданої йому шкоди і не обґрунтував її розміри. Уряд зазначав, що рішення від 3 травня 2001 року було виконане і що заявник вимагав подвійний розмір справедливої сатисфакції. Уряд зауважував, що встановлення порушення само по собі становитиме достатню справедливую сатисфакцію.

42. Суд не встановив ніякого причинно-наслідкового зв'язку між встановленим порушенням і стверджуваною матеріальною шкодою; таким чином, він відхиляє цю вимогу. Проте Суд враховує той факт, що в результаті виявлених порушень заявник зазнав моральної шкоди, яка не може бути виправленою шляхом лише констатації Судом факту порушення. Проте розмір заявленої суми надмірний. Об'єктивно оцінюючи ситуацію, як цього вимагає стаття 41 Конвенції, Суд на відшкодування моральної шкоди присуджує заявнику кошти у сумі 1500 євро.

Б. Витрати на провадження у Суді

43. У встановлений строк заявник не подав жодних вимог з цього приводу; у зв'язку з цим Суд нічого не присуджує.

В. Пеня

44. Суд вважає за доцільне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського Центрального Банку, до якої мають бути додані три відсотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції;

2. *Вирішує*, що:

(а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплати заявнику 1500 євро

Сокур проти України

(тисячу п'ятсот євро) на відшкодування моральної шкоди, які мають бути конвертовані у національну валюту держави-відповідача на день здійснення платежу, плюс суму будь-якого податку, який може бути стягнуто з заявника;

(б) у випадку несплати чи несвоєчасної сплати державою-відповідачем належної заявникові суми на неї нараховуватиметься пеня, яка дорівнює граничній позичковій ставці Європейського Центрального Банку плюс три відсотки, з часу, коли закінчиться вищезгаданий тримісячний строк, і до моменту повного розрахунку.

3. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 26 квітня 2004 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

С. НЕЙСМІС

Дж.-П. КОСТА

Заступник Секретаря

Секції Голова Секції